

A munkahelyi közművelődés központja

Könyvre alapozott, olvasással át- meg átszótt közművelődés. Szakmai közhely? Az, ha csak beszélünk róla. De sokkal több ott, ahol tesznek is érte. Például Debrecenben, a 6-os Volán Vállalatnál, amelynek szakszervezeti könyvtára a munkásművelődés valóságos bázisává fejlődött.

„A könyvtár a munkahelyi művelődés központjává a megnövekedett közművelődési feladatok támpontjává szeretne válni, megtartva legfontosabb feladatát, az olvasás népszerűsítését” — olvassuk a vállalat 1975/76. évi közművelődési munkatervében. E tervet a könyvtár vezetője *Papp Lajosné* állította össze, akit nem kell bemutatnunk a Könyvtáros olvasóinak. Márciusban ő maga számolt be a lap hasábjain, miként szervezte és vezeti — eredményesen — a vállalat szakmunkástanulójának könyvbarát-klubját. 1969 óta áll a könyvtár élén, amely akkor egy 9 négyzetméteres, ablaktalan fülke volt, s ma 47 négyzetméter alapterületű, korszerűen berendezett könyvtár fogadja az 1700-as létszámú üzem 38 százalékát kitevő csaknem 700-as olvasótáborát. (Sajnos, ez az alapterület kisebb a minimális térigénynél, emiatt már kinőtték az új helyiséget is, ahová időközben a műszaki könyvtár is került.) A távoli munkahelyeken dolgozóknak megszervezte az 5 egységből álló letéti könyvtárhálózatot, s ebben az évben 51 ezer forintért vásárolt könyvet a 12 ezer kötetet számláló könyvvállomány gyarapítására.

Mi készítette *Papp Lajosné*t arra, hogy „vállára vegye” az üzemi közművelődés egészének gondját-baját?

A szakmunkástanulók könyvbarát-klubjában kezdte. Miközben a fiatalokkal foglalkozott, nap mint nap tapasztalta, hogy munkája nem hiábavaló fáradozás: a klub fiataljai szépen elindultak a művelődés, az önművelés útján. (Oklevél a falon: A Volán Vállalat szakmunkástanulók könyvbarát-klubjának csapata a debreceni Kaleidoszkóp — közművelődési vetélkedő — városi döntőjén I. helyezést ért el.) Ugyanakkor látnia kellett, hogy a felnőttek alig művelődnek, a szocialista brigádok is megrekedtek a közös mozi, közös színházlátogatás szokványos programjánál. (S még ezek teljesítése is nehezen ment a szinte dolgozóként változó munkakezdes, -végzés miatt. Közlekedési vállalatról van szó!) Arra gondolt, ha a fiataloknál bevált a klub, mint a közös művelődés kerete, meg lehetne próbálkozni vele a szocialista brigádoknál is. Így fogalmazódott meg a munkaterv egyik sarkalatos pontja: szeptembertől működni kezd a szocialista brigádok klubja. Valójában előadás-sorozatról van szó, hiszen a mintegy 1300 brigádtagot nem is lehetne „valódi” klubba szervezni. Egy-egy előadásra 20—30 főnyi közönségre számít. Több nem is férne be a könyvtárba. Mert, és ez a legfontosabb, minden rendezvénynek a könyvtár nyújt otthont. Itt azután a látogatókat az előadás témájához kapcsolódó könyvkiállítás fogadja, s az előadó kitér a téma irodalmára, ahogy ez már könyvtári rendezvényeken lenni szokott. Maga a könyvtári környezet is, ahová a részt vevők némelyike egyébként talán el sem jutna, remélhetőleg ösztönzőleg hat az olvasási kedv felébredésére.

Mutatóba felsorolunk néhányat a tervezett programokból:

A piramisok titka (Az ókori Egyiptom). *A világ térképe előtt* (külpolitika). *Zenéről mindenkinek* (opera-keresztmetszetek, a dzsessz közelről, népdalest) stb.

A könyvtárvezető természetesen arról is tudott, hogy az üzemben KISZ-klub működik. Miért ne ajánlhatna e klubnak is jó programokat? Íme, néhány: *Kalandorok kíméljenek* (A házassági hirdetésekről), *Pillantás a kulisszák mögé* (Ismerkedés a színészek munkájával), *Három tavasz* (1848, 1919, 1945). A szakmunkástanulók könyvbarát-klubjának idei programtervezete szintén része a munkatervnek. Ennek ismeretására nem térünk ki, azt azonban hangsúlyozzuk, hogy valamennyi rendezvény a változatlan célt szolgálja: ösztönözni a fiatalokat az önművelésre, kibontakoztatni bennük a személyes alkotókedvet.

Olvashatunk a munkatervben üzemi képzőművészeti kiállításokról (egyét éppen látogatásunk idején nyitottak meg), különféle dolgozói rétegeknek szánt vetélkedőről stb.

Nincsenek fehér foltok

Mindezt megszervezni, de még irányítani sem képes egyetlen ember. S különösen nem a könyvtáros, ha — mint *Papp Lajosné* is leszögezi a munkaterv előszavában — változatlanul az olvasás népszerűsítését, azaz a közvetlen könyvtári tennivalók maradéktalan ellátását tekintti legfontosabb feladatának.

Utaltunk már arra, hogy valamennyi művelődési program, rendezvény így vagy úgy kapcsolódik a könyvhöz, sőt például a szocialista brigádok és a szakmunkástanulók klubjának rendezvényeit is a könyvtárban tartják meg. Ennyiben tehát köz-

vetlen könyvtári célokat szolgál a munkaterv csaknem minden pontja. Marad a szervezés, ami ugyancsak munka-, s főleg időigényes tevékenység. Am ahol kiépültek a kapcsolatok a könyvtár és munkahelyi környezete, az illetékes mozgalmi, gazdasági stb. szervek között, ott ez sem gond.

Kiépültek és funkcionálnak a Volán Vállalat könyvtárának kapcsolatai is. Ennek bizonyosságául idézzük néhány vezető szavait, amelyek egyben arra is választ adnak, megalapozott volt-e a könyvtáros elképzelése, mikor üzemi közművelődési tennivalókat vállalt.

Dányádi Emil, az üzemi pártbizottság titkára elmondotta, hogy ismeri és nagyra értékeli a könyvtár szerepét a dolgozók művelődésében. Különösen értékes az a segítség, amelyet az általános iskolát végző dolgozóknak nyújt: nemcsak a kötelező és az ajánlott irodalmat adja kezükbe, hanem előadásokat rendez számukra a tananyaghoz kapcsolódó témákról. Tud olyan esetről is, hogy például az egyik dolgozó egyetemi hallgató fiának könyvtárközi kölcsönzéssel Pestről szakkönyveket szerzett meg, amelyekhez a város nagy könyvtáraiban a diák nem tudott hozzájutni. (Nekünk meg az tetszett, hogy a pártbizottság titkára ennyire tájékozott a könyvtár ügyeiben.) Természetes ezek után, hogy a pártszervezet támogatására mindenben számíthat a könyvtár, úgyszintén a műhelybizottság segítségére is.

Szatmári Lajos műhelybizottsági titkár szerint náluk nincs formális könyvtári tagság: Az olvasás már annyira közügygé vált, olyan nagy az érdeklődés a könyvek iránt, hogy akinél könyvet látnak, munkatársai menten kifaggatják milyen, érdemes-e elolvasni. Ugyanő hangsúlyozta a brigádvezető példamutatásának fontosságát. Ha maga nem olvas, ne várja, hogy társai szaladni fognak a könyvtárba.

Hasonlóan vélekedett *Illyés János*, a Stephenson kazánkovács brigád vezetője is. Ő azt húzta alá nyomatékosan, hogy a brigádvezetőnek tudnia kell, mit melyik brigádtagnak ajánljon a művelődési programokból. Figyelembe kell venni a dolgozó „szellemi kapacitását” — mondotta.

Barna Endrével, a szakmunkástanulók oktatójával a várakozásnak megfelelően indult a beszélgetés. A tanulók 65—70 százaléka olvas, a toborzásról a könyvbarát-klub lelkes tagjai gondoskodnak. Viszont kiderült, hogy a szerelőkkel (felnőttek) baj van. Nem járnak továbbképzésre, nem olvasnak szakkönyvet, noha a műszaki könyvekhez a közös könyvtárból könnyen hozzájuthatnának. Ezt hallván döntés született: valamennyi illetékes, természetesen a könyvtáros is, közösen megvizsgálja, mit lehet tenni a szerelők szakkönyv olvasására kedvező felébresztésére. (Ez az együttgondolkodás önmagában is jellemző, nagyon jó dolog.)

Végül a műszaki könyvek kapcsán idézzük a műszaki fejlesztési osztály egyik dolgozójának, a *könyvtári összekötőnek* megállapításait. A szakkönyv mindennapi munkaeszköz a műszaki értelmiségiek számára — mondotta. Mégis téved, aki azt gondolja, hogy a műszakiak csak ezeket forgatják. Osztályán minden 10 dolgozóból 7 rendszeresen kölcsönöz szépirodalmi és egyéb, nem szakmájába vágó ismeretterjesztő könyveket. (Egyszer érdemes volna megvizsgálni, van-e a műszakiak szépirodalom-olvasásában szerepe a két könyvtár közös helyiségben, közös könyvtárossal való működtetésének.)

Kappelmayer Antal KISZ-titkár jól tudja, hogy a fiatalok művelődésének egyik legfontosabb irányítója a KISZ. A vezetőség el is követ mindent, hogy a tagok eljussanak a könyvtárba, olvassanak. Az új munkaterv rájuk is gondolt, ezért bizonyos abban, hogy az érdekesnek ígérkező előadások sok fiataalt fognak vonzani. Külön kiemelte, hogy a szakmunkástanulók klubjának volt, „kiöregedett” tagjai mennyivel műveltebbek s tevékenyebbek, mint a többiek. Szívesen elvállalnak megbízásokat, s azokat pontosan teljesítik. Legutóbb például ők szervezték az egyik klubestet.

*

Nem szoktunk könyvtárosokat arra ösztönözni, hogy erejükön felül vállaljanak részt könyvtáron kívüli munkákból. Ennek törvényszerűen a könyvtár látja kárát. Álláspontunk változatlan. Amit a debreceni VOLÁN-nál tapasztaltunk, más tanulsággal szolgál: Annak példája, hogyan értelmezze helyesen a könyvtáros a könyvtár és az egyéb közművelődési tevékenységek viszonyát, hogyan terjesztheti ki a könyvtár vonzását minél nagyobb körre. S nem utolsósorban példa a jól kiépített kapcsolatok fontosságára. Ezek erősítik fel munkájának hatáskörét.

Simay Norbert